

United States Holocaust Memorial Museum

Interview with Danutė Jakštienė **RG-50.473*0249**

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

Alicija Žukauskaitė: Laba diena, norėjau paprašyti, kad prisistatytumėte. Koks jūsų vardas ir pavardė?

Danutė Jakštienė: Danutė Jakštienė.

Alicija Žukauskaitė: Kuriais metais esate gimusi?

Danutė Jakštienė: 1935.

Alicija Žukauskaitė: Kur?

Danutė Jakštienė: Akmenėj.

Alicija Žukauskaitė: Mes buvome susitikę prieš keletą mėnesių, ir jūs pasakojote apie visą eilę tragiškų atsitikimų, kurie atsitiko, kai tik prasidėjo karas, kai užėjo vokiečiai. Ir mes dabar sugrįžome tam, kad užrašytume savo prisiminimus. Tai gal jūs mums ir papasakokite, kas prasidėjo darytis Akmenėje, kai pasikeitė valdžia į tą pusę.

Danutė Jakštienė: Žinot, kaip trisdešimt penktų metų gimimo, tai aš ne pernelyg didelė moteriškė ir buvau. Tai galiu pasakyti, kas pas mus namuose buvo, kai mamai į sijeną įsikibusi vaikščiojau, ir girdėdavau, ką kalbėjo, - aš juk pati nemačiau. Tik pasakysiu, ką mačiau. Tai toks pirmasis, kai vokiečiai užėjo pas mus, jie, žinot, kaip žmonės šnekėjo, tai pačios didžiausios parduotuvės, drabužiai buvo aukščiausios rūšies (miestelis nedideli, bet tikrai buvo), ir, žinot, juos pirmiausia suėmė. Na, žinot, kodėl. Be mūsiškių pagalbos? Jie juk svetimi žmonės. Iš kur galėjo vokiečiai atvažiuoti ir žinot, kad yra mūsų tokie žydai turtingi. Juos nušovė, ir, žinot, buvo susidariusi... Baltaraištis vadovavo vienas. Tikrai. Paskui, kai jis buvo atlikęs (bausmę), penkiolika metų jis buvo gavęs kalėjimo, jau Tarybiniais laikais, tada aš jį pažinojau artimai, mane supažindino.

Alicija Žukauskaitė: Kas – jis?

Danutė Jakštienė: Kuris vadovavo visiems baltaraiščiams. O pavardės aš jau neprisimenu, nes tikrai tolimas laikas. Daugiau, nei penkiasdešimt metų.

Alicija Žukauskaitė: Ar tas, kuris vadovavo baltaraiščiams, ar jūs su juo susipažinote po karo?

Danutė Jakštienė: Po karo. Tai buvo pasakysiu kuriais metais... penkiasdešimt šeštasis. Tai buvo apie penkiasdešimt šeštuosius metus.

Alicija Žukauskaitė: Akmenėj susipažinot?

Danutė Jakštienė: Amenėj, nes jis grįžo, ten jo buvo giminaičių, ir mano draugė buvo jo pusseserė. Tiek aš galiu pasakyti.

Alicija Žukauskaitė: O iš kur jūs žinojote, kad jis vadovavo karo metais?

Danutė Jakštienė: O iš to, kad šnekėjo, žinot, aš tik iš kalbų, kad va, sako, atsėdėjo 15 metų, o, žinot, tie, kurie šaudė, šitų jau nė vieno nebuvo po karo. Rusų laikais jau nebuvo nė vieno.

Alicija Žukauskaitė: O kodėl tie baltaraiščiai vadinosi baltaraiščiais?

Danutė Jakštienė: Aš nežinau. Ne, pas mus kitaip vadino. Palaukit, o kaip pas mus vadino? Baltaraiščiais nevadino. Net užkrito... Kitaip vadino.

Alicija Žukauskaitė: Bet jie turėjo baltus raiščius?

Danutė Jakštienė: Taip, jie turėjo baltus raiščius. Todėl ir vadino baltaraiščiais. Bet, žinot, žemaičiai prigalvoja visokių pavadinimų, žinot, baltaraištis persunkus žodis išstarti. Ir tada pradėjo žydus... Sinagogom tada niekas nevadino. Pas mus šulės.

Alicija Žukauskaitė: Šulės?

Danutė Jakštienė: Žemaičiai šulės vadino. Buvo dvi: viena nauja, o kita senesnė. Bet jos platus buvo įėjimas kaip takas, ir viena vienoj pusėk, kita kitoj pusėj. Kaip jie ten

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

meldėsi, neturiu supratimo, ir ten buvo vielomis užtvėta iš vienos pusės ir iš kitos padarytas... vartai, bet pastoviai baltaraiščiai... O, partizanais vadino. Prisiminiau, galvojau, kokį žodį mūsiškiai buvo sugalvoję. Partizanai. Ir tada... pradėdavo varyt. Bet jie varydavo, neduok Dieve, verksmo, oi, negaliu prisimint.

Alicija Žukauskaitė: Jūs matėt, kaip varė?

Danutė Jakštienė: Taip.

Alicija Žukauskaitė: Tai papasakokit, ką jūs prisiminate, ką jūs matėt, kaip varė.

Danutė Jakštienė: Jas, matyt, tas žydes senas iš namų išvarė. O mūsų gatvelė neilga buvo, gal šeši namai. Galima sakyti ir centras, ir ne centras. Va taip ta gatvė buvo. Ir buvo - tiesiai į šulę/sinagogą šita gatvė vedė, o toliau bažnyčia buvo. Jėzau, didžiausius ryšulius jos palei žemę tempė. Kur jau jaunesni, gal buvo atskyrę tuos jaunesnius. Jų mažiau buvo, daugiau senesnio amžiaus, - visada prieš akis matau. Visos juodai buvo apsirengusios, tokius šalius ilgus užsidėjusios ir verkia, klykia, eidamos traukia tuos savo ryšulius.Oi... Geriau nematyti.

Alicija Žukauskaitė: Ar jos turėjo kokius nors ženklus ant savęs?

Danutė Jakštienė: Kol kas nebuvo. Nebuvo tų ženklų, nes jų neišleido, tik tada, kai pas mus atėjo tėvuko... Jis dirbo batsiuviu parduotuvėj. Ir tas ponaitis, ir ta panelė bendravo su mano tėvais. Ir ji buvo atėjusi pasiimti batukų. Mano tėtukas pasiuvo jai batukus tokius gražius, tokius pavasario ir rudens naujus. Užsidėjo. Pati mačiau savo akim: jai už nugaros stovėjo tas su šautuvu ir baltu raiščiu, tikrai baltą raištį buvo užsirišęs, ir jinai... Jie, turbūt, suprato, jautė, kad artinasi galas, bet vis turėjo vilties, kad juos išveš į Vokietiją. Gal būt išliks gyvi. Na va. Ir ji apsimovė tuos batelius ir taip žiūri į mane ir sako: jei aš būčiau žinojus, Danutei būčiau palikus visą savo kraitį. Tokie jos žodžiai buvo. Ji sako, aš dabar neturiu pinigų jums sumokėti už tuos batelius, bet tėtė sako – ak, kai grįšit, tada atsiskaitysite. Tada nebuvo kaip, žinot, ne taip, kaip dabar, kai žmogus bijo žmogaus. Žinot, ją prisimenu. Graži buvo, dantų gydytoja, netekėjusi, o tas jos brolis turėjo parduotuvę. Ir dabar stovi tas namas tos parduotuvės. Na, ir po kiek laiko, po kelių dienų vėl atėjo iš ten ir pasakė, kad ji prašo, kad tėtė mano ateitų. Bet bijojo, vienas dalykas, o kitas dalykas su girtais, - ten visi buvo girti tie vadinamieji partizanai, jie visi buvo girti, ar gali žmogus blaivus šitaip išsidirbinėti...

Alicija Žukauskaitė: O kaip išsidirbinėjo?

Danutė Jakštienė: Na, tiesiog stumdydavo jas, ieškojo aukso. Juk ką galėjo paimt? Visi galvojo, kad jie yra apsipylę auksu, žinot.

Alicija Žukauskaitė: Ar jūs matėt, kaip stumdydavo?

Danutė Jakštienė: Na, tai kai pro šalį, žinot, kaip vaikai bėgdavom. Arti niekas nėjo, nes ten tokia kaip aikštelė į apačią einanti. Ten toks kaip kalniukas, o toliau kaip aikštelė. Tai tik gatvė galima buvo palakstyt, ten arti niekas nėjo. Nes žiūrėt į žmonių skausmą ar kuris tėvas leis vaiką eiti žiūrėti skausmo to? Nežinai, kas bus mums patiems. Tokia padėtis buvo.

Alicija Žukauskaitė: Tai papasakokit, kaip jie išsidirbinėdavo.

Danutė Jakštienė: Tai kiek mačiau, su šautuvais, kaip tai vadinasi, buožės, tas galas šautuvo, - su tom buožėm stumdydavo jas, ieškojo tų pinigų, ne pinigų, aukso. Todėl mano tėtė ir nėjo, nes bijojo, kad gali įleisti ir nebeišleisti.

Alicija Žukauskaitė: O šūviai buvo?

Danutė Jakštienė: Ne, kol kas ne. Žinot, nors jie ir girti buvo, bet nešaudė. Jie žinojo, kad juos išveš. Ir paskui, jeigu aš neklystu, turbūt vakare, kai surinko visus mūsų miestelio

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

žydus ir tada kaimyną mūsų buvo paėmę. Jis mieste gyveno, bet turėjo arklius, nes ūkis buvo už miesto. Ir va, jis važiavo ir dar kiti, žinot, kitų ir nežinau. Kaimynas vis ateidavo ir mamai pasakodavo, kas ten buvo. Kai vežė, kaip čia pasakius, vakare jas išvežė, verksmas, klyksmas buvo, - visas miestelis nemiegojo. Tokio verksmo, klykimo... Nežinau... Net kartais ir kine, atrodo, nebuvo taip baisu žiūrėti, kaip ten buvo baisu. Ir naktį juos išvežė, išvežė Mažeikius. Ne tiesiai į Mažeikius, bet už Mažeikių yra laidojimo vieta. Tas kaimynas sakė, kad buvo iškasti grioviai, ir ten juos šaudė, mušė. Žinot, vaikus su kastuvais nukirsdavo ir mesdavo...

Alicija Žukauskaitė: Ar kaimynas pasakojo, kas šaudė?

Danutė Jakštienė: Taip. Šaudė tie, kurie buvo iš mūsų miestelio, ir dar... Jeigu nuo mūsų važiuojant į Mažeikius, yra Vieکشniai, nuo Akmenės 16 km, Vieکشnių žydus. Paskui kitu keliu važiuojant yra Laužuva, tai iš Laužuvos, paskui dar iš kitos pusės. Židikai, iš Židiku labai daug, nes Židikuose labai daug žydų buvo. Gal būt dar iš Sedos, bet negaliu pasakyti, nežinau.

Alicija Žukauskaitė: Tai aš suprantu, kad iš tų miestelių surinko žydus.

Danutė Jakštienė: Taip.

Alicija Žukauskaitė: O tie, kurie šaudė, irgi buvo iš tų miestelių?

Danutė Jakštienė: Taip. O kas atveš? Juk jie, žinote, tiesiog ir pabėgt negalėjo. Naktis buvo, galima buvo pabėgti, bet kiekvienas bijo, kad nušaus, nes buvo prigrasinta, kad jeigu iš to vežimo pabėgs, tai tą vežėją nušaus. Juk buvo visi įbauginti. Ir nebėgo, niekas nebandė. Jaunų buvo žmonių. Ir paskui užpylė kalkėm negesintom ir tada padarė ant Ventos kranto... Ten dabar yra paminklas pastatytas, nors aš nemačiau, bet žinau, kurioj vietoj. Yra paminklas pastatytas.

Alicija Žukauskaitė: Kiek yra kilometrų nuo Akmenės iki tos žudymo vietos prie Mažeikių?

Danutė Jakštienė: Mažeikiai mums buvo 32 km, o ten už Mažeikių važiuojant Venta. Na, gal penki kilometrai už Mažeikių. Tiksliai nepasakysiu, bet apie.

Alicija Žukauskaitė: Tai ką tas kaimynas sakė, vis dėlto, kas šaudė?

Danutė Jakštienė: Šaudė mūsiškiai pasigardžiuodami. Visi girti. Pavardėmis? Ką aš prisimenu, tai galiu pasakyti. Aš tik šiandien atsisėdu galvoju, Dieve tu mano, tikriausiai tas vadas nukentėjo mažiausiai, o tie kvailiai... Koks siuvėjas gali imti šautuvą į rankas? Pasakykit, ką jis – adatą ir mašiną matęs. Tai jis, tikriausiai, net kariuomenėj nebuvo tarnavęs ir jis šaudė žmones, nu va. O jis, dabar pagalvojau, kai kurias pavardes prisimenu, nes su tom mergaitėm lankiau mokyklą kartu, - Maiga toksai, kaip jo vardas, nežinau, tada, kai mokiausi, žinojau, paskui Daujotas toks. Paskui po karo jų jau nebebuvo. Paskui Adomaitis, jis kalvę turėjo ten prie kapinių. Paskui trys broliai ūkininkai, stambaus ūkio ūkininkai, bet kaip jų pavardė, neprisimenu, neprisimenu... Kas dar? Dar vienas buvo – mūsų mokyklos sargas, pamiršau pavardę. Jisai. O kitų pamiršau, o be to ir nežinojau.

Alicija Žukauskaitė: Aną kartą, kai mes buvom susitikę, jūs minėjote tokias pavardes, kaip Bielskis ir Jakštas.

Danutė Jakštienė: Jo, jo, Bielskis... Jakštas? Ne, tai mano pavardė, nebuvo Jakšto, Akmenės rajone nebuvo. Buvo Belskis.

Alicija Žukauskaitė: Tai jis buvo tas sargas?

Danutė Jakštienė: Jo, sargas buvo.

Alicija Žukauskaitė: Ar jūs matėt, kaip tie partizanai/baltaraiščiai grįžo iš Mažeikių?

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

Danutė Jakštienė: Žinot, kada jie grįžo, tikrai negaliu pasakyti, bet mudvi su mama buvome nėjusios pas Adomaitienę. Tai mamos jaunystės draugė. Negalvojom, kad pakliūsim į tokį baisų dalyką. Ir mes tik įėjom į virtuvę, kambarį buvo didžiausias triukšmas, ir visi buvo girti, ir, žinot, tada pradėjo šaudyt, ir mudvi su mama išbėgom.

Alicija Žukauskaitė: O kas pradėjo šaudyt?

Danutė Jakštienė: Aš nežinau, jie tarp savęs. Gal sužeidė, gal nesužeidė, gal į viršų šaudė, - aš iš tos baimės neprisimenu. Kad būčiau didesnė, o čia tokia nedidelė.

Alicija Žukauskaitė: O iš kur jūs žinojot, kur jūs papuolėt, kad ten baltaraiščiai sėdi?

Danutė Jakštienė: Mes ėjom į svečius. O kad jis ten dalyvavo, gal mama ir žinojo. O tas turtas, kur buvo jie prisiplėšę, paskui ji sakė, šita šeimininkė, kad visas turtas yra kalvėj sudėtas. O ką jie ten turėjo toj kalvėj, niekas nežinojo. Turbūt buvo to turto.

Alicija Žukauskaitė: O kokia šeimininkė sakė, kad to turto buvo?

Danutė Jakštienė: Adomaitienė, to Adomaičio žmona.

Alicija Žukauskaitė: Jūs girdėjot šitą?

Danutė Jakštienė: Taip.

Alicija Žukauskaitė: O buvo taip, kad na, sakysim, po tų įvykių staiga kas nors miestelyje pradėjo gražiau rengtis?

Danutė Jakštienė: A, kaip gi ne. Labiausiai vaikus – drabužėliais, paltukais. Bet tie vaikai nekalti, ką velk, tą turi. Dabar gal gali pasipriešint. Ir tuos vaikus, žinot... Berniukai... Aš pernelyg maža buvau, bet taip tai akydavo, kad tu eini to ar to žydo dukters drabužiais. Sakydavo, žmonės nepraleisdavo... Kaip čia jums pasakius, juk visi pažinojo kits kitą. Žydų parduotuvės... Juk vienas kitą pažinojo, kaip čia, dabar mes užsidarę, o tada tikrai bendravo žmonės.

Alicija Žukauskaitė: O buvo taip, kad kokių nors gražių laikrodukų atsirado ant rankos ar ko?

Danutė Jakštienė: Žinot, aš nemačiau, ir kitas dalykas, man atrodo, tie turtingieji, kurie labiau priėjo prie viršininkų, tie pasiėmė, o kitiems davė, kas liko.

Alicija Žukauskaitė: Kokie vaikai vaikščiojo su geresniais rūbeliais?

Danutė Jakštienė: Daujoto mergaitės buvo dvi, Birutė ir Aldona. Amžinatilsj, Aldonos jau nebėra. Mama paskui viena paliko, po karo jau nebebuvo nė vieno vyro. Ir man atrodo, kai užaugo, net nežinojo, kur tas tėvas yra. Jeigu būtų išbėgęs į Ameriką, Vokietiją, siuntinius būtų gavę ar ką nors, bet ne.

Alicija Žukauskaitė: Kas dar pasipuošęs vaikščiojo?

Danutė Jakštienė: Žinot, ką aš galiu pasakyt, kas. Tikrai nepamenu. Kitas dalykas, ką prisimenu, tai prisimenu, tai tie trys broliai ūkininkai... Žinot, laike, kol vokiečiai buvo, tie visi trys broliai išmirė. Pas mus, prieš nešant į bažnyčią, buvo toks kryžius, toks vadinamas kalniukas ir buvo kryžius. Ir visada ten pirma atveždavo lavoną, o paskui tiktai į bažnyčią. Kunigas ateidavo, pakrapindavo, o tada į bažnyčią. Ir, žinot, visada atidarydavo karstą, bet tada jų karstų nedarė, nes labai daug žmonių susirinko ir visi klausė: kokio žydo kostiumu apvilkt. Ir, žinot, tiesiog nedrįso. Jie visai netoli gyveno, gal kokie trys ar keturi kilometrai nuo Akmenės, ir ūkis buvo didelis, ir šitaip, va, matot.

Alicija Žukauskaitė: Tai drąsūs žemaičiai, kad taip šneka?

Danutė Jakštienė: Žinot, man atrodo, tikrai nebijojo. Tiesa, klebonas mūsų irgi dalyvavo su tais partizanais. Balčiūnas. Paskui gavo (rusai jį suėmė) 25 metus, visą laiką buvo Vilniuj, kalėjime... ir mirė ten.

Alicija Žukauskaitė: O šiaip Akmenėj ar daug žydų buvo?

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

Danutė Jakštienė: Daug. Bet aš nežinau... Kas dėl manęs, aš daugiausiai pažinojau tėvuko šeimininką. O jis buvo senas kavalierius, taip galima sakyti (mano akyse), ir mama sakė, kad jis buvo gal 35 metų ar 40, toks tarpas, ir jo sesuo panašaus amžiaus buvo.

Alicija Žukauskaitė: Gal jūs jų vardus prisimenate?

Danutė Jakštienė: Žinot, kad būčiau galvojus, kad reikės man šito, tai kitas reikalas, o ką dabar žmogus gali pasakyti? Juk nieko.

Alicija Žukauskaitė: O kokio pavardė to kaimyno, kuris vežė?

Danutė Jakštienė: Juknevičius. Jo šeima jau visa išmirusi, išskyrus vieną sūnų. Dar su broliu gyvena vienam name Akmenėj. Akmenės nebėra, seniai baigia išmirti, greitai visai nebebus.

Alicija Žukauskaitė: Dar norėčiau paklausti apie chronologiją. Kaip jūs prisimenate, kai sakėte tuo tris žydus nušovė, kiek laiko?..

Danutė Jakštienė: Tuos pirmuosius vokiečiai nušovė. Ir parodė, kaip reikia šaudyti mūsiškiams. Bet vis galvoju ir galvoju, kurioj vietoj juos palaidojo? Nes pas mus buvo ir žydų kapinės, žinot. Bet kapinėse nebuvo. Mes po karo lakstydavom ten. Upė skyrė žydų kapines su miesteliu. Paminklai buvo.

Alicija Žukauskaitė: O iš kur jūs žinot, kad vokiečiai nušovė?

Danutė Jakštienė: O tą šnekėjo ir mama, ir namuose, visi namiškiai šnekėjo, kad vokiečiai nušovė. Buvo, kas matė. Aš tai ne.

Alicija Žukauskaitė: Kada tai įvyko, kiek laiko praėjus nuo karo pradžios?

Danutė Jakštienė: Pagal mane tai labai nedaug. Tik užėmė vokiečiai... O po kiek? Po savaitės, dviejų.

Alicija Žukauskaitė: Po kiek laiko pradėjo žydus varyti į sinagogas?

Danutė Jakštienė: Kada čia vokiečiai užėjo? Užėjo po birželio 22-os, taip? Žinot, gal po kokio mėnesio, pusantro, va taip. Aš galvoju, jos dar paltų nebuvo užsivilkusios, tai gal rugpjūčio pradžia, nes jos suknelėm buvo ir skarom.

Alicija Žukauskaitė: Kaip jie gyveno, kol juos suvarė. Ar jie galėjo...

Danutė Jakštienė: Niekas nieko, nei žvaigždžių kabino, nieko nebuvo, nes visi žinojo, jau galbūt buvo sudarę sąrašus. Aš nežinau, tikriausiai taip.

Alicija Žukauskaitė: Ar jie galėjo laisvai vaikščioti po miestą?

Danutė Jakštienė: Iš pradžių... Bet jeigu taip paėmus, tai jie vengė. Po to, kai vokiečiai užėjo tas tėtės šeimininkas nebebuvo atėjęs. Nebebuvo. Va tada sesuo buvo atėjusi pasiimti tų batelių.

Alicija Žukauskaitė: Pamėginkite prisiminti, kiek laiko jie išbuvo toj sinagogoje, tose sinagogose.

Danutė Jakštienė: Pagal mane neišbuvo jie mėnesio. Taip, kaip aš dabar galvoju. Kol suvarė visus, kai išplėšė viską, ką galėjo. Turto dar nesidalino, bet buvo suvilkę atskirus sandėlius, kaip į tą kalvę. Ta kalvė jiems gal ir nekliuvo, nes buvo didesnių viršininkų, kurie pasisavino brangiausias daiktus.

Alicija Žukauskaitė: O kas tie didesni viršininkai buvo?

Danutė Jakštienė: Aš jums galiu pasakyti tik du. Kas buvo... aš per maža buvau, kad galėčiau prisiminti. Žinot, klebonas, klebonas mūsų. Jis ir ankščiau, kai aš į mokyklą pradėjau eiti, vokiečių laikais, jau antram skyriuj buvau; jis pirmą trimestrą buvo, labai žiaurus buvo...

Alicija Žukauskaitė: Tai jis jums dėstė tikyba?

Danutė Jakštienė: Jo, tikyba.

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

Alicija Žukauskaitė: Kuo pasireiškė jo žiaurumas?

Danutė Jakštienė: Žinot, jis buvo labai piktas. Gal būt man, kaip vaikui, kadangi aš žinojau, kad jis yra prisidėjęs prie žydų šaudymo, - namuose visą laiką buvo kalbama ir kalbama, ir aš skaitau, kad aš bijojau jo. O be to, mano dėdei rusai buvo peršovę galvą kai bėgo. Aš vis sakau, kad bėgo. Man toks vaiko įspūdis, kad jie nenormaliai važiavo su tom mašinom. O žinot, tos polutarkos?

Alicija Žukauskaitė: Taip, taip, žinom.

Danutė Jakštienė: Iš kino. Tai jie kaip išprotėję buvo. Mama kalbėjo rusiškai, dėdė kalbėjo rusiškai, jis norėjo su jais pasitraukt, jis buvo medicinos felčeris, su Leliu dirbo...

Alicija Žukauskaitė: Ir kas atsitiko su dėde?

Danutė Jakštienė: Pavežė jį už miesto apie 18 km ir peršovė. Ir kai reikėjo laidoti, kai pranešė, kad jisai ten yra, ir nuėjo pirkt mišiu, jis nepalaidojo šventintuose kapuose.

Alicija Žukauskaitė: Jis – tai kas?

Danutė Jakštienė: Klebonas.

Alicija Žukauskaitė: Jo pavardę priminkit?

Danutė Jakštienė: Balčiūnas.

Alicija Žukauskaitė: Kodėl neleido?

Danutė Jakštienė: Pasakė, kad jis komunistas buvo, norėjo pabėgt.

Alicija Žukauskaitė: Ar jis buvo komunistas?

Danutė Jakštienė: Ne. Žinot, gal į bažnyčią ne taipėjo, tais laikais bažnyčia buvo šventas dalykas.

Alicija Žukauskaitė: Dėdę peršovė kas?

Danutė Jakštienė: Rusai, rusai. Jie peršovė.

Alicija Žukauskaitė: Tai čia atsitiktinai?

Danutė Jakštienė: Žinot, jie gal jį palaikė šnipu ar kaip?

Alicija Žukauskaitė: Tai jūs sakėt, kad vienas iš viršininkų buvo klebonas Balčiūnas.

Danutė Jakštienė: Balčiūnas.

Alicija Žukauskaitė: O kitas?

Danutė Jakštienė: Kitas buvo mano draugės giminaitis. O pavardės nepamenu. Bet jį buvo suėmę rusai, ir penkiolika metų. Ilgai sėdėjo kalėjime, o Balčiūną 25 metus nuteisė.

Alicija Žukauskaitė: Sakykit, prašau, o kiek buvo maždaug tų, kaip jūs įsivaizduojate, partizanų/baltaraiščių? Penki, penkiolika, trisdešimt, - kiek galėjo būt?

Danutė Jakštienė: Tarp dvidešimties ir trisdešimties. Tas tarpas galėjo būti.

Alicija Žukauskaitė: Ar jūs juos pažinojote iš išvaizdos?

Danutė Jakštienė: Taip. Kaip vaikas tai aš žinojau, ypatingai tuos pagrindinius, nes jie visi ir tas vadas vadinamasis visai netoli nuo mūsų gyveno, tik kitoj gatvėj. Nuo mūsų gatvelės visai netoli, gal kokia 50 metrų. Negaliu pasakyti tiksliai. Žinot, visi vaikai žino daug.

Alicija Žukauskaitė: Ar mėgindavo žmonės maistą perduoti į sinagogas?

Danutė Jakštienė: Ne, neprisimenu. Jau mano mama tikrai visur eidavo, bet ten bijojo, nes neleido. Neprireido baltaraiščiai. Tiesiog neprireido.

Alicija Žukauskaitė: Ar namus plėšė po to, kai žydus išvežė, ar ankščiau? Turtą plėšė?

Danutė Jakštienė: Nepasakysiu, nežinau. Na, tikriausiai kol jie dar buvo šulėj/sinagogoj. Tikriausiai tuo momentu, logiškai galvojant. Nes jau grįžę jie jau turėjo tą turtą. Aš taip galvoju, kad sekančią dieną neišvežė; kol gavo iš Mažeikių žinią, kad reikia vežti.

Alicija Žukauskaitė: Ar jums pratekų matyti, kaip temptų tą turtą iš namų, iš tos kalvės?

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

Danutė Jakštienė: Ne. Nemačiau.

Alicija Žukauskaitė: Dar toks klausimas. Ar buvo toks atvejis, kai Akmenė gyventojai mėgino išgelbėti kokį nors gyventoją, ar vaiką, ar ką nors?

Danutė Jakštienė: Apie tai niekas nekalbėjo, tik tiek žinau, kad mama mano buvo nuėjus. Sesuo mano yra gimusi 1941 metais gegužės 1-mą. O tos vienos didelės drabužių parduotuvės šeimininko dukrytė irgi buvo gimusi ar dvi savaites anksčiau, negu mano sesuo, ar dvi savaites vėliau. Kažkaip buvo dviejų savaitių tarpas. Mano mama kleboną pažinojo, nes senelis mano buvo asas siuvimo, ir visi kunigai siūdavo drabužius savo. Ir ji ėjo ir paprašė, kad atiduotų tą mergaitę. Sako, kad pakrikštysim, ir man bus ir vienas vaikas, ir kitas. Išmaitinsim. Žinot, kaip? Ir tada pasiūlė, kad ją pačią... Kad ji gali eiti su jais kartu. Sušaudys.

Alicija Žukauskaitė: Kas pasiūlė?

Danutė Jakštienė: Klebonas. Ji pas kleboną ėjo. Man taip atrodo, nes paskui klebonas buvo labai piktas ant mūsų. Senelis jau buvo miręs 1937 metais. Tėvukas ir batus siūdavo visiems tokiems dideliems viršininkams, nes labai gerai siuvo.

Alicija Žukauskaitė: Kas jums papasakojo šitą dalyką?

Danutė Jakštienė: Apie šitą? Mama parėjus verkdamas sakė visiems, ne tik man. Bet aš girdėjau, kad ji norėjo. Ir po kiek laiko, žinot, ji labai gailėjosi to ponaičio, nes tas ponaitis norėjo, kad, kai gimė, paslėptų jį. O ji vis sakydavo, kad reikia važiuoti, bėgti iš šalies. Jau 1939 metais ragino jį, bet kodėl jie nebėgo, nesupratau. Mokyti žmonės, ir radiją turėjo, ir laikraščius skaitė, juk žinojo, kas darosi pasaulyje, kas Lenkijoje darosi. Aš niekaip nesuprantu, kodėl jie laukė. Ir sesuo, dantų gydytoja. Smetonos laikais tas ne taip pigiai viskas buvo... Tiesiog, nesuprantu. O jis vis atėjęs pas mamą prašydavo, - kur paslėpsi? Na, mama sako, kur galiu, į spintą, kitur niekur.

Alicija Žukauskaitė: Tai čia dar kai vokiečių nebuvo?

Danutė Jakštienė: Jau buvo rusai. Va taip... Tokie liūdni reikalai.

Alicija Žukauskaitė: Padarykime pertrauką. (...) Norėjau paklausti, kai įsibėgėjo baltaraiščių veikla ir žydai buvo varomi į sinagogas, ar tame dalyvavo vokiečiai, ar jūs matėt?

Danutė Jakštienė: Ne. Niekas nekalbėjo. Vokiečiai pirmuosius tris žydus nušovė, ir daugiau apie vokiečius... Net nebuvo jų beveik. Buvo pas mus Arbaicentas, irgi netoli gyveno, bendravau aš su jo mergaitėmis, ir buvo atsiųstas vokietukas vienintelis, skaitėsi, padėjęs. Jaunas vaikinai. O daugiau? Arbaicentas nesikišo į tuos reikalus. Buvo labai korektiškas žmogus.

Alicija Žukauskaitė: Dar norėjau, kad papasakotumėte apie elgesį tos sargybos, kuri stovėjo prie sinagogos, prie tų spygliuotų tvorų. Ką jūs matydavote?

Danutė Jakštienė: O ką? Lakstėm gatvėj. Ką pastebėdavom, kad jie ėjo aplinkui. Jų buvo daug, nemažai. Jie, turbūt, saugojo, kad nepabėgtų. Jie gąsdindavo. Būtų viso miestelio vaikai susirinkę, jei nebūtų gąsdinę. Įdomumas irgi buvo kažkoks vaiko.

Alicija Žukauskaitė: O kaip jie gąsdindavo?

Danutė Jakštienė: Jie atsukdavo šautuvą į tuos vaikus. Tai, žinot... Ir kalbų būdavo, - kas čia gali žinot, nes girti kaip pėdai būdavo. Turbūt, žmogus ir negalėjo ten negirtas būti ir žiūrėti žmonių verksmą, vaikų klyksmą. Nežinau, širdį reikia turėti.

Alicija Žukauskaitė: O jūs, gatve bėgiodami, galėjote matyti žydus sinagogoje?

Danutė Jakštienė: Sinagogoje – ne, tik kurie būdavo kieme. Nežinau, kaip jie ten susitapinę. Nebuvau ten vokiečių laikais, mama neleido, nemėgink eiti ten. Tuos jų

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

poterius, poteriais pas mus vadino, aš nežinau, toros ar taros, tai juos visus išplėšė, mėtėsi jų tos maldos, bet jau vokiečių laikais. Bet taip įeiti ten niekas... Žinot, juos tik sušaudė, žiemos metu pradėjo atvežinėti rusų belaisvius. Ir ten rusų belaisviai susirgo dizinterija. Ne dizinterija, o vidurių šiltine, atrodo. Ir ten buvo rusų kareiviai. Ir, žinot, rūkė, ir sudegė abidvi šulės/sinagogos. Nebėra jų. Va taip. Tą galiu pasakyt tik tiek, kad ten arti eiti niekas... Suaugę gal būt ir ėjo, gal ir maistą nešė, negaliu pasakyti, bet mano tėvai nėjo. Mama labai pergyveno ir verkė tiek... Negalėjau, nes tikrai daug buvo gerų (žydų), bėdoj visada galima buvo pasikliauti, ir tėvuko šeiminkas – jis visada bėdoj padėjo. Alicija Žukauskaitė: Sakykit, tie šventi raštai kieme mėtėsi jau po to, kai žydus išvežė? Danutė Jakštienė: Jo, jo. Tai iš karto žmonės ėjo ieškoti ko, kaip ir visi... Nežinau, ką jie ten rado. Tos maldos mėtėsi. Jos buvo ant veršiuko odos. Aš tik tiek nežinau, kad buvo maldos, nes buvo parašyta ir sakė, kad žydų maldos.

Alicija Žukauskaitė: Tie žmonės – Maivė, Daujotas, Bielskis, Adomaitis, ar jie buvo Akmenės gyventojai, ar iš aplinkinių kaimų?

Danutė Jakštienė: Akmenės, pačio miestelio. Žinot, tiek Maivė, tiek Daujotas buvo, jeigu aš neklystu, siuvėjai. Nežinau, koks biesas juos tempė. Tikriausiai, tas giminė juos prikalbėjo. Protas neišneša tokio dalyko.

Alicija Žukauskaitė: Dar vienas klausimas. Ar klebonas Balčiūnas per mišias ką nors sakė, kaip nors komentavo tai, kas įvyko?

Danutė Jakštienė: Aš neprisimenu, nors į bažnyčią eidavau. Nepamenu.

Alicija Žukauskaitė: O kiti žmonės, - jūs sakėt, kad jūsų mama labai skaudžiai reagavo. O kiti miestelėnai ką kalbėjo?

Danutė Jakštienė: Žinot, pas mus tas Juknevičius ateidavo laikraščio paskaityt. Jis buvo nuolatinis mūsų lankytojas. Pastoviai ateidavo vakarais, ir jie visas naujienas apkalbėdavo. Taip, pergyveno ir labai pergyveno. Jis, kai grįžo vežęs žydus, jis tris paras neatėjo. Jis negalėjo. Labai buvo susijaudinęs, susinervinęs. Ir atėjo, - žinot, to šnapso tada niekas labai negėrė kaip dabar - bet kas tuoj aplaistoma. O tada viską reikėjo pakelti blaiva galva tokias negandas... O šiaip, man atrodo, pribijojo, nes mūsų kaimynė pati artimiausia, - sūnus buvo komjaunuolis, išbėgo, bet jis, vargšas, žuvo prie Oriolo, o duktė, kai atėjo vokiečiai, su tuo Arbaicentu, tuo vokiečiu draugavo. Nes ji mokėsi trečiojo gimnazijos klasėj, tai vokiečių kalbą greit išmoko.

Alicija Žukauskaitė: Tai vienas kaimynas prisibijojo tos kaimynės?

Danutė Jakštienė: Taip. Ir jis bijodavo, ir mama, nes pas mus būdavo ir pasiklausoma prie lango, nes skūsti jie sugebėjo. Ir po karo visi apsirengę gulėjom, nes nežinojom, kokiu momentu reikės „išvažiuoti“ į Sibirą.

Alicija Žukauskaitė: Ačiū labai už pokalbį.

Danutė Jakštienė: Ačiū labai ir jums. Kad aš vaikas buvau. Bet ausys buvo geros...